

Билыева И. И. Медиа-образование как ценностно-культурный компонент трансформации современного общества

Рассмотрено медиа-образование как ценностно-культурный компонент трансформации современного общества. Охарактеризовано сущность медиа-образовательных процессов и раскрыта степень влияния на них субъектов информационной деятельности. Определено государственную медиа-образовательную политику как средство «иммунизации» общества от негативных последствий информационной деятельности.

Ключевые слова: медиа-образование, ценность, трансформация, информационные отношения, информационная сфера, информационная власть, государственная информационная политика.

Bilyaeva I. Media education as a value-cultural component of modern society transformation

Media education as a value-cultural component of modern society transformation was considered. The essence of media educational processes was characterized and the degree of influence on their subjects of information activities was revealed. The state media-educational policy was determined as means of society's «immunization» from negative consequences of information activities.

Keywords: media education, value, transformation, information relations, information sphere, information power, state information policy.

УДК 329.73 (498=161.2) : (32+008)

Волощук Юлія Іванівна,
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри політичних наук НПУ імені М.П. Драгоманова

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ: ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

У статті аналізується діяльність Союзу українців Румунії по збереженню та розвитку традицій культури української менишини як однієї із основних ознак нації. Характеризуються основні форми роботи, які відзначаються великою чисельністю учасників і найбільше пробуджують національний український дух, особливо серед молоді.

Ключові слова: культура, українська національна менишина Румунії, Союз українців Румунії.

Процес формування націй не міг відбутися без наявності поколіннями сформованої культури. Її зараховують до головних ознак або критеріїв нації. Нація остільки і через це є нацією, оскільки вона виявляє культурно-творчу здатність та захист. У загальному розумінні «культура» означає таку форму життєдіяльності людей, яка, перш за все, фіксує відмінність біологічних, природних форм життя від діяльності людини згідно з її потребами, інтересами, уподобаннями і представлена продуктами матеріального та духовного виробництва, людськими взаєминами, ставленням людини до себе самої. Якісним виміром культури є своєрідність її історичних, національних форм, а також форм суспільної свідомості та діяльності індивідів, соціальних і етнічних груп у їх предметно-практичному та духовному опануванні об'єктивної дійсності. Національна культура є виявом специфіки того чи іншого етносу в сфері культурних досягнень і включає у себе особливості національного менталітету, психології, традицій, мистецтва, міжетнічних відносин тощо. Вона є надбанням історичного розвитку нації, виробленням і закріпленням у свідомості етносу тих рис, які притаманні саме цій, а не іншій нації. Національна культура може бути критерієм ідентифікації нації, але у той же час вона не є суто автономним, ізольованим явищем.

Навпаки, національна культура акумулює у собі надбання світової культури, науки, мистецтва, які нерідко стають здобутком кожної окремої нації. З іншого боку, її відкритість обміну культурними надбаннями з іншими націями несе в собі небезпеку експансії з боку інших культур, пониження місця і ролі національної культури. Як надбання усієї нації, національна культура потребує державного захисту [4, с. 100].

Культура, за переконанням українського політолога М. Ходаківського, є не тільки основною етнонаціональною ознакою, що формує обличчя тієї чи іншої етнонаціональної спільноти. Вона також виконує ряд важливих власне етнічних функцій: етнозахисну, етнодиференціюючу, етноінтегруючу, адаптуючу. Культура надає спільноті стійкість і стабільність, формує етнічну картину світу, зумовлює, завдяки наявності культурних моделей процес реакції етнонаціональної спільноти на зовнішні зміни [15, с. 87].

Український етнолог В. Старосольський зазначав, що національна культура в розумінні одностайної культури всієї нації досі ніде не існувала та не існує. Під її назвою досі розуміється культура однієї частини нації, пануючої повсякчасно, яка виступає в характері носія національної ідеї та національної культури [12, с. 22]. Подібні наукові підходи дають можливість глибше проаналізувати стан розвитку культурного життя українців у Румунії, ступінь внесення ними своєї частки у загальну політичну культуру країни.

Українська національна меншина Румунії є особливою тим, що вона сформувалась з українців автохтонів та українців переселенців у різні часи. Найбільш щільно українці Румунії проживають у чотирьох регіонах: в Мараморощині, Південній Буковині, Банаті і Добруджі. Автохтонами є українці Південної Буковини (повіти Сучава і Ботошани) та ті, що проживають в Марамуреші (межує із Закарпаттям). На користь цього свідчать дані готського історика Йордана, літопис Нестора «Повість минулих літ», праці українських вчених Н. Полонської-Василенко, М. Грушевського, А. Жуковського та інших. Один із дослідників Галицько-Волинської держави В. Пашуто стверджує, що українці сучасної Румунії входили до складу цієї держави. А. Жуковський констатує, що доказовим прикладом українськості цих територій була Шипинська земля, що становила складову частину Галицького королівства. Жителі Добруджі є нащадками запорізьких козаків, які переселилися наприкінці XVIII століття з Запорізької Січі в дельту Дунаю і заснували Задунайську Січ. У Банаті українці з'явилися на рубежі XIX-XX століть внаслідок процесу трудової міграції населення з території Західної України, а також у результаті переселення в цей регіон у післявоєнні роки українців з Мараморощини (вони заселили населені пункти, в яких раніше компактно проживали німці, які масово емігрували до ФРН).

Важливим генеруючим елементом у суспільно-політичному згуртуванні українців Румунії є громадська організація – Союз українців Румунії (СУР) – це організація етнічного профілю, неурядова і неприбуткова із статусом юридичної особи, з повною автономією, яка розгортає свою діяльність згідно з положеннями Конституції та чинним законодавством Румунії, а також передбаченнями міжнародних документів, що стосуються прав національних меншин. Союз українців Румунії – представницька парламентська організація української громади – входить до складу Ради національних меншин Румунії, а своїми часописами (4 україномовні і один румуномовний) до Товариства преси національних меншин Румунії [2, с. 2].

З часу свого заснування (1989 р.) СУР пройшов нелегкий шлях становлення, бо після падіння тоталітарного режиму йому дістались проблеми спадщини організаційного, освітньо-культурного та політико-правового характеру життя української національної меншини. Та не дивлячись на існуючі проблеми, Союз українців Румунії прагне чітко виконувати свої Статутні зобов'язання перед українською общиною, впевнено виходить на міжнародний рівень боротьби за права національних меншин та впливу на Україну щодо активізації багатовекторної допомоги своїм етнічним братам, що проживають за межами України.

Союз Українців Румунії підтримує вивчення рідної мови, яке посідає одне з провідних місць у системі навчальних дисциплін середньої школи. У Румунії діють: ліцей з українською мовою навчання імені Тараса Шевченка в місті Сігету Мармаціей, повіт Марамуреш; 2 українські відділи в містах Серет, (Сучавський повіт) та Лугож (Тіміський повіт). Складовою частиною створення необхідних умов для культурно-освітнього розвитку української національності в Румунії є підготовка фахівців. Така підготовка вчителів для шкіл української меншини існує у Бухарестському та Клузькому університетах, а також у педагогічних відділах Сігетського та Сучавського ліцеїв. Поряд із цим, на основі протоколу про співробітництва в галузі освіти між Міністерством виховання Румунії та Міністерством освіти і науки України, учні та студенти українського походження можуть поступати до вищих навчальних закладів України, а викладачі шкіл, вищих навчальних закладів, вихователі дошкільних установ можуть підвищити свій професійний рівень в Україні [2, с. 2].

Аналізуючи діяльність Союзу українців Румунії, визначаємо певні системні напрацювання з різних аспектів життя української меншини. Традиційною є робота з відродження культурно-освітнього життя в українських селах, яка виражається у формі фестивалів та конкурсів української пісні й танцю, колядок та обрядів, вертепів та веснянок. Їх масовість свідчить про високий рівень активності українців зі всіх регіонів Румунії.

Як зазначає голова СУРу Степан Бучута, роль фестивалів є залучення українців у просуванні знань й самобутності, культури та національних традицій через пісню і танці, бо спільно пісня і танець – це картина, яка, хоч і непоказна, вражаюча, хоч і не шокує, дивує та притягає не так сама по собі, як її темою. Українці в Румунії – вільні громадяни у вільній і демократичній країні, в якій національні меншини мають рівні права з більшістю населення, але також, відповідним чином, підтримують традиції і рідну мову, – невід'ємну частину національної культурної спадщини українців. У цьому контексті Степан Бучута підкреслює постійну турботу Союзу в організуванні великих культурних і мистецьких заходів з міжнародною участю, які дають можливість обмінюватися ідеями про збереження української культури та спілкування в цьому великому культурному просторі, якого нам пропонує Румунія [11, с. 8].

Ми живемо у віці інформаційного вибуху, науково-технічної революції, яка відбувається в запаморочливому темпі, у епосі, в якій дуже легко бути асимільованим і втратити національну ідентичність. Таким чином, виховання і навчання молоді в українському дусі є важливим у перспективі зміни поколінь – підкреслює голова Союзу українців Румунії [11, с. 9].

Велика увага приділяється святкуванню Шевченківських днів: готують концерти, на яких згадують маловідомі дані із життя і творчості Шевченка, декларують вірші, співають пісні, покладають квіти до монументів Кобзаря [9, с. 15]. Заходи з нагоди проведення «Днів Тараса Шевченка в Румунії» у 2013 р. охопили всі регіони компактного проживання етнічних українців в Румунії і стали генеральною репетицією до масштабного відзначення Союзом українців Румунії наступного року 200-річчя від дня народження Кобзаря.

Активним у діяльності Союзу українців Румунії було і є відзначення ювілеїв населених пунктів, де компактно проживають українці, яким виповнюється 7–8 століть [13, с. 12]. Саме цим ще раз підтверджується той факт, що українці Румунії автохтонне населення, що вони є часткою великого народу, що вони не прийшли та осіли в Румунії вчора-позавчора, а вже віками живуть між її кордонами, що вони живуть у себе вдома, на своїй землі. Щорічно святкують День національних меншин Буковини (6 грудня).

Значущою віхою у відродженні пам'яті про видатних діячів української культури на теренах Румунії є відкриття пам'ятників, музеїв, меморіальних дощок. Так, в містах Сату Маре і Тульчі – нагруддя Тараса Шевченка, а на будинку – меморіальна дошка на честь перебування тут Назарія Яремчука [5, с. 5].

У рідному місті Ольги Кобилянської – Гура-Гуморулуй було урочисто відкрито нагруддя письменниці, що справді стало виявом любові й шани румунів до українського народу. Пам'ятник встановлено та відкрито зусиллями Генконсульства та Чернівецької облдержадміністрації з нагоди відзначення 140-річчя з дня народження письменниці. Від того часу стало традицією відзначати біля пам'ятника письменниці кожен річницю її народження. Ця подія об'єднує українців з Північної і Південної Буковини [8, с. 4].

Варто особливо оцінити роль СУРу у відзначенні 150-річчя з дня народження І. Франка. Ювілейний симпозиум (2006 р.) мав не тільки науково-літературне значення, бо він виокремив велику літературну і культурну постать України та проінформував Румунію про її значення в світовій літературі, але й значимий політичний резонанс по згуртуванню українців і прославлення їх як великої європейської нації. «Ми повинні показати, що український народ є абсолютно не меншим, зробив не менший внесок у культуру, ніж будь-хто з наших сусідів», – відзначив учасник симпозиуму Голова львівського обласного відділення Товариства зв'язків з українцями поза межами України «Україна-світ» Богдан Якимович [10, с. 8].

Згуртованість суспільства є значимою, коли його керівництво виражатиме його волю. І кожна громадська організація, в тому числі і СУР, є отою структурою, яка повинна скерувати того ж чиновника на добрі дії для цілого народу чи тої меншини яка є. На симпозиумі прозвучали пропозиції про проведення спільних експедицій у райони проживання автохтонних українців, обміну виданнями наукових доробок українських вчених, але не формально, а за участю Посольства України та СУРу. Без таких зустрічей справи не зрушаться. Свідченням таких зрушень стала поява, через півтора року фінансовими зусиллями СУРу, збірника виступів усіх учасників симпозиуму, а також їх перекладів на румунську мову, що дає добрий поштовх поліпшення розуміння нашими сусідами величі українського духу [3, с. 5].

Знаковою подією у культурному житті української громади Банату стало урочисте відкриття Українського дому культури в Тімішоарі (2009 р.). В урочистостях взяли участь Степан Бучута, посол України в Румунії Маркіян Кулик, голова Європейського союзу українців, заступник Голови Світового Конгресу українців Ярослава Хортяні, представники української громади з різних регіонів Румунії та громадських організацій інших національних меншин повіту Тіміш. З піднесенням прийняли учасники заходу вітальний лист від Президента України, в якому відзначалося, що в світі з'явився ще один осередок української культури, який представлятиме багаті духовні та культурні здобутки нашого народу як повноправного творця європейської цивілізації. Наступного дня після відкриття в цьому Українському домі відбувся дев'ятий фестиваль українських колядок та обрядів, після закінчення якого пані Ярослава Хортяні оцінила високий виконавський рівень колядок і запевнила, що буде робити все, щоб Україна давала їм найбільшу підтримку, бо вони є невмируща нація [1, с. 3]. Всі виступаючі відзначали велику працю місцевої філії та центрального проводу СУРу.

Систематично СУР культурну складову своєї діяльності переплітає з політичним аспектом, який проявляється у відзначенні історичних дат календаря. Так, день 90-річчя Соборності України урочисто відзначали в Культурно-інформаційному Центрі представники СУРу, викладачі Бухарестського університету, представники громадських і наукових кіл. У своєму виступі депутат Румунського Парламенту, Голова Союзу українців Румунії Степан Бучута підкреслив особливе значення об'єднання України для українців, які проживають в Румунії [14, с. 3].

Лише у кінці ХХ ст. Україна увійшла у світове співтовариство незалежною суверенною державою, отримавши широке міжнародне визнання і створивши дипломатичну службу, від якої чи не в першу чергу залежить подальша її інтеграція до світової і, насамперед, до європейської спільноти, що потребує виваженої державної політики у міжнародній сфері, спрямованої на забезпечення високого міжнародного іміджу України.

Важливу роль у цих процесах, безперечно, відіграє і закордонне українство, з яким Материнська Держава підтримує тісні зв'язки, вони останніми роками помітно покращились і зміцнилися, значною мірою завдяки роботі в цьому напрямку Міністерства закордонних справ України через свої дипломатичні місії в усьому світі, в тому числі і в Румунії.

Виявом політичної активності українців Румунії стала Міжнародна акція «Незгасима свічка» пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Переїнявши від Грецької Республіки естафету, румунський етап акції розпочався літургією та жалобною панахидою за жертвами Голодомору в Україні 1932–1933 років в головному православному храмі м. Бухарест – Кафедральному соборі Святого Спиридона Нового. Потім смолоскип було доставлено до Культурно-інформаційного Центру України в м. Бухарест, де від нього запалили свічку, яка залишилась в Румунії на знак вшанування цією країною пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Маркіян Кулик, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Румунії, передав символічний факел «Незгасима свічка» Голові Союзу українців Румунії, депутату Парламенту Степану Бучуті, який супроводжував його територіями п'яти румунських повітів, де найбільш компактно проживають етнічні українці: Кераш-Северин, Тіміш, Марамуреш, Сучава, Яси. Там проходили меморіальні заходи, богослужіння, виставки фотографій та документів, тематичні круглі столи, які ще раз змусили сучасників осмислити страшні події в Україні на початку 30-х років ХХ ст. [7].

«Щоб усвідомити цифри смертельних жнив, що збирав Голод, варто лише згадати, що кожної хвилини помирало 17 чоловік, а протягом року загинула кількість людей, що дорівнювала половині населення сучасної Румунії», – відзначив у своєму виступі перед присутніми Надзвичайний і Повноважний Посол України в Румунії М. Кулик [7].

Колишній Президент Румунії Еміль Константінеску підкреслив, що всі диктатури, від яких у ХХ ст. страждали люди, у тому числі і румунський, мали одну спільну рису – зневагу до людського життя. Тому ініціатива України має глибокий зміст і гуманітарне спрямування – не допустити подібних трагедій у майбутньому в будь-якій точці земної кулі.

«Голодомор – кривава сторінка в історії сусіднього народу, яку румуни мають уважно вивчити», – переконаний академік Румунської Академії Наук історик Флорін Константіну [7].

Напередодні проведення в Румунії Міжнародної акції «Незгасима свічка» Голова Союзу українців Румунії Степан Бучута оголосив у Палаті депутатів Румунії політичну декларацію, в якій закликав Парламент прийняти рішення щодо визнання Голодомору 30-х років ХХ ст. в Україні актом геноциду українського народу. Солідарність з усіма, хто домагається міжнародного визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні актом геноциду, висловили громадські організації Румунії.

Заходи, присвячені Голодомору 1932–1933 років в Україні, пройшли у різних регіонах Румунії. На офіційному рівні Голодомор геноцидом не був визнаний. Це вимагає від усіх українців Румунії об'єднувати свої політичні позиції і відстоювати перед керівництвом держави інтереси меншини та її Материнської Держави.

Усі культурно-політичні заходи, які ініціює, організовує та бере безпосередню участь Союз українців Румунії, націлені на будівництво моста єднання з Україною. Якщо буде сильною економічно та політично Україна, то і допомога в освітньому, духовному та культурному розвитку української меншини Румунії буде більш динамічною, багатовекторною та ефективнішою. Такі сподівання є двосторонніми і за ними майбутнє. Цю думку підтвердив на одному із останніх з'їздів СУРу видатний український поет і культурно-громадський діяч Д. Павличко, наголосивши, що румунський та український народи може взаємонаблизити культура [6, с. 3].

Література:

1. Берегій А. Перший будинок культури для банатських українців / А. Берегій // Вільне слово. – 2010. – № 1–2 (січень) – С. 3.

2. Виступ голови СУРу Степана Бучути на Парламентських слуханнях на тему «Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» // Український вісник. – 2013. – № 13–14. – С. 2,7.
3. Ковач І. Румунський ... Франко / І. Ковач // Вільне слово. – 2009. – № 1–2. – С. 5.
4. Мала енциклопедія етнодержавознавства / [редкол.: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін.]. – К. : Довіра: Генеза, 1996. – 942 с. – (Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України).
5. Марциновський А. Чи легко бути українцем в Румунії? / А. Марциновський // Голос України. – 2002. – № 210. – С. 5.
6. Нас може наблизити культура // Наш голос. – 2013. – № 227. – С. 3–7.
7. Незгасима свічка пам'яті жертв українського Голодомору продовжила шлях в Румунії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/romania/ua/news/detail/15630.htm>.
8. Онищук Я. Пам'ятнику Ольги Кобилянської в Гура Гуморулуй – 10 років / Я. Онищук // Український вісник. – 2013. – № 19–20. – С. 4.
9. Павліш В. Відзначення Тараса Шевченка у Лугожі Тіміського повіту / В. Павліш // Український вісник. – 2003. – № 5–6. – С. 15.
10. Ребошапка І. Ми потрібні одні одним / І. Ребошапка // Вільне слово. – 2007. – № 1–2. – С. 8.
11. Слово Степана Бучути на фестивалі в Красному // Вільне слово. – 2013. – № 21–22. – С. 8-9.
12. Старосольський В. Й. Теорія нації / В. Й. Старосольський ; [передм. І. О. Кресіної]. – Нью-Йорк; Київ : Наукове Т-во ім. Т. Шевченка: Вища школа, 1998. – 157 с.
13. Трайста М. Верхній рівні – 650 років / М. Трайста // Вільне слово. – 2010. – № 1–2. – С. 12.
14. Трайста М. День соборності України // М. Трайста / Український вісник. – 2009. – № 1–2. – С. 3.
15. Ходаківський М. Д. Суспільство в контексті культури (етнополітологічний аналіз): дис. ... канд. політ наук : 23.00.05 / Ходаківський М. Д. – К., 1998. – 167 с.

Волощук Ю. И. Деятельность Союза украинцев Румынии: политико-культурный аспект

В статье анализируется деятельность Союза украинцев Румынии по сохранению и развитию традиций культуры украинского меньшинства как одной из основных признаков нации. Характеризуются основные формы работы, которые отличаются большой численностью участников и всего пробуждают национальный украинский дух, особенно среди молодежи.

Ключевые слова: культура, украинское национальное меньшинство Румынии, Союз украинцев Румынии.

Voloshchuk J. The activity of Ukrainian Union in Romania: political and cultural aspects

This article analyzes the activities of Ukrainians Union in Romania to preserve the traditions and culture of the Ukrainian population as one of the main features of the nation. Characterizes the main form of work that marked a large number of participants and awaken the largest Ukrainian national spirit, especially among young people.

Keywords: culture, the Ukrainian national minority in Romania, The Ukrainians Union in Romania.